

Çeşm-i Cihan:
Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E - Dergisi
ISSN: 2149-5866
Sayı: 12 (Temmuz 2025), 98-108, TÜRKİYE
DOI: 10.30804/cesmicihan.1713262
Araştırma Makalesi

EŞİKTEKİ MİSAFİR: DERRİDA'NIN KONUKSEVERLİK ANLAYIŞI IŞIĞINDA YUNAN MİTLERİNİN İNCELENMESİ

Berkant KIYKAÇ*

Öz: Konukseverlik kavramı, Yunan mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda, sosyal bilimlerin farklı alanlarındaki birçok çalışmada konukseverlik kavramının sosyo-kültürel boyutları incelenmektedir. Bu çalışma, Yunan mitlerindeki konukseverliği Jacques Derrida'nın koşullu ve koşulsuz konukseverlik anlayışı çerçevesinde incelemiştir. Çalışmanın verileri, Yunan mitlerini ele alan beş ana kaynağa (Mitology, Klasik Yunan Mitolojisi, Mitoloji Sözlüğü, Yunan Mitleri, Antik Yunan Mitolojisinde Thesus ve Atina Şenlikleri) dayanmaktadır. Elde eden veriler, içerik analizine tabi tutularak bulguların sunumu gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda, Yunan mitolojisindeki konukseverlik anlayışının büyük ölçüde Derrida'nın koşullu konukseverlik kavramıyla örtüştüğü görülmüştür. Mitolojik anlatılarda, misafirlerin belirli kurallara uyması, ev sahibinin beklentilerini karşılaması ve genellikle bir karşılık sunması beklenmektedir. Öte yandan, Yunan mitlerinde Derrida'nın tanımladığı anlamda koşulsuz konukseverlik örneklerine ise oldukça az rastlanmaktadır. Bu durum, Derrida'nın koşulsuz konukseverliğin idealize edilmiş ve pratik hayatta uygulanması zor, hatta imkânsız yakın bir tutum olduğu yönündeki felsefi argümanını destekler niteliktedir. Sonuç olarak çalışma, Derrida'nın konukseverlik felsefesinin Yunan mitolojisindeki misafirperverlik pratiklerini anlamak için yeni bir bakış açısı sunduğunu ve mitolojik anlatılardaki konukseverlik temalarının aslında çoğunlukla koşullu bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu inceleme, felsefi bir kavramın mitolojik anlatılar üzerinden nasıl somutlaştığını ve Derrida'nın düşüncelerinin antik metinler aracılığıyla nasıl yankı bulduğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konukseverlik, Yunan Mitleri, Jacques Derrida, Koşullu, Koşulsuz.

THE GUEST AT THE THRESHOLD: AN EXAMINATION OF GREEK MYTHS IN LIGHT OF DERRIDA'S CONCEPT OF HOSPITALITY

Abstract: The concept of hospitality holds a significant place in Greek mythology. In recent years, numerous studies across various fields of social sciences have examined the socio-cultural dimensions of hospitality. This study analyzes hospitality in Greek myths within the framework of Jacques Derrida's understanding of conditional and unconditional hospitality. The data for the study are based on five main sources addressing Greek myths: Mythology, Classical Greek Mythology, Dictionary of Mythology, Greek Myths, and Theseus and Athenian Festivals in Ancient Greek Mythology. The obtained data were subjected to content analysis, and the findings were presented accordingly. The analyses revealed that the understanding of hospitality in Greek mythology largely overlaps with Derrida's concept of conditional hospitality. In mythological narratives, guests are expected to adhere to certain rules, meet the host's expectations, and usually offer something in return. On the other hand, examples of unconditional hospitality, as defined by Derrida, are quite scarce in Greek myths. This situation supports Derrida's philosophical argument that unconditional hospitality is an idealized attitude that is difficult, if not impossible, to implement in practical life. In conclusion, this study demonstrates that Derrida's philosophy of hospitality offers a new perspective for understanding hospitality practices in Greek mythology and reveals that the themes of hospitality in mythological narratives predominantly have a conditional structure. This examination is significant in showing how a philosophical concept is embodied through mythological narratives and how Derrida's ideas resonate through ancient texts.

Keywords: Hospitality, Greek Myths, Jacques Derrida, Conditional, Unconditional.

Başvuru/Submitted: 3 Haziran 2025

Kabul/Accepted: 18 Temmuz 2025

* Dr. Öğr. Üyesi, Hakkâri Üniversitesi / Çölemerik Meslek Yüksekokulu / Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, ORCID: 0000-0001-6602-7546, berkantkiyak@hakkari.edu.tr.

1. Giriş

Konuk kelimesi, kısa bir süre için başkasının evine giden ve ağırlanan kişiyi ifade etmektedir (Altunbay, 2016, 359). Konukseverlik, en basit şekilde, yabancı kişilere yeme-içme ve bazen de barınma olanağı sağlamak şeklinde tanımlanmaktadır (Telfer, 1996). O'Gorman (2014, 1) konukseverliğin onurlu bir geleneğe ve antik bir kökene sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Konukseverlik faaliyetlerinin, Antik Yunan, Erken Roma, Orta Çağ, Maori, Kanada, Hint Kabilelileri, Erken Modern İngiltere ve Akdeniz toplumlarının odağında yer aldığı yapılan geniş çaplı araştırmalarda belirlenmiştir (Lashley, 2000, 6). Özellikle Antik Yunan mitolojisinde "konukseverlik" kavramı önemli bir yere sahiptir (Can, 2017; Graves, 2010). Yunan mitolojisinde yer alan ocak tanrıçası Hestia konukseverliğe verilen değeri gösteren önemli bir örnektir. Yunan pantheonunda düşkünler ve konuklar tanrıça Hestia'nın koruması altındadır. Onlara karşı sergilenen her kötü davranış ve tutum Tanrıça'ya yapılan bir saygısızlık şeklinde kabul edilmektedir (Graves, 2010, 153). Ev sahibi ve konuk arasındaki ilişki, yani ksenia (konuk-dostluk), Yunan kültüründe en kutsal değerlerden biridir. Dostluk, iki birey (genellikle iki erkek), iki grup (iki kasaba gibi) veya bir birey (özellikle bir yönetici) ile bir grup arasında var olabilir. Örneğin, Herodotos Lidya Kralı Kroisos'un (MÖ 6. yüzyıl) İyonyalılarla ve Spartalılarla olan ilişkisini *xenia* terimiyle tanımlamaktadır. Konuk-dostluğu (*xenia*), aileler ve nesiller arasında da varlığını sürdüren önemli bir gelenektir. Örneğin, bir kişinin babası, başka bir erkekle konuk-dostluğu kurmuşsa, o oğul, babası veya orijinal ev sahibi hayatta olmasa bile, aynı haneden konukseverlik bekleyebilirdi. Bu durum, konukseverliğin sadece bireysel bir anlaşma olmaktan öte, aileler arasında uzun süreli bir bağ oluşturduğunu göstermektedir. Homeros'un İlyada'sında, Truvalı Glaukos ve Yunan Diomedes, babalarının konuk-dostu olduğunu öğrendiklerinde düellolarını bırakırlar. İki savaşçı, tıpkı babalarının bir zamanlar yaptığı gibi hediyeler bile değiş tokuş ederler (Thorburn, 2006, 370).

Antik Yunan'da bir yabancıyla temas kurulduktan sonra, konuk-dostluğu (*ksenia*) el sıkışma, yiyecek paylaşımı ve özellikle ev sahibinin konuğa verdiği hediyeler aracılığıyla ritüelleştirilirdi. Konuk, "ev sahibine hakaret edemezdi", "teklif edilmeyeni talep edemez veya alamazdı" ya da "teklif edileni reddedemezdi". Diğer yandan, Yunanlı ev sahibi "konuğuna hakaret edemez", "konuğunu" veya konuğunun onurunu "korumakta başarısız olamaz" ya da mümkün olduğunca konuksever olmaktan geri duramazdı. Yunanlı ev sahiplerinin, habersiz ve uygunsuz bir zamanda gelebilecek yabancıyı ağırlama gibi ek bir sorumluluğu da vardı. Bir Yunanlı, uygunsuz bir anda bir yabancı tarafından yaklaşıldığında bile, onu geri çevirmek utanç verici kabul edilirdi. Bu kurallar, konukseverliğin sadece bir nezaket değil, aynı zamanda hem konuk hem de ev sahibi için katı bir ahlaki ve sosyal yükümlülük olduğunu göstermektedir (Thorburn, 2006, 370).

Günümüzde, konukseverlik kavramı, özellikle sınırları aşan insan hareketliliğiyle birlikte yeni bir önem kazanmıştır. Yabancıların, göçmenlerin, mültecilerin ve yerinden edilmişlerin ülkeler tarafından karşılanma biçimleri, ev sahibi ve konuk arasındaki sosyo-kültürel ve siyasal dinamikler üzerinden analiz edilmekte ve bu süreçte konukseverliğin ne anlama geldiğine dair artan bir merak gözlemlenmektedir (Yeğenoğlu, 2016, 8; Özer, 2015; Benhabib, 2014). Yeğenoğlu'na (2016, 8) göre, konukseverlik konusundaki her türlü tartışmada Immanuel Kant, Immanuel Levinas ve Jacques Derrida gibi isimler kaçınılmaz olarak gündeme gelmektedir. Bu filozofların konuya yaklaşımları, temelde koşullu ve koşulsuz konukseverlik ayrımı üzerinden şekillenen iki farklı boyutu ortaya koymaktadır.

Çakmakçaya (2023), sorumluluk ve konukseverlik kavramlarının ne olduğu sorununu Derrida ve Özakman'ın kuramları kapsamında incelemiştir. Bu bağlamda, Çakmakçaya'ya (2023) göre, hem Derrida hem de Özakman sorumluluk kavramının çatışmalı durumlarda hangi kuralın uygulanacağına dair karar verme ile ilgili olduğu konusunda hemfikirdir. Ancak, sorumluluk temelinde ele alınan konukseverlik konusunda Derrida'nın koşulsuz konukseverlik iddiası ile Özakman'ın oyunundaki konukseverlik anlayışı çatışmaktadır. Derrida'nın etik konukseverliği yabancılaşmaya dayanırken, Özakman konukseverliği kan davası töresiyle çelişkili bir

şekilde ele almaktadır. Koşulsuz konukseverliğin pratik olmadığı ve sadece ev sahibinin faydasını gözettiği görülmüştür. Bu sebeple, Özakman'ın "Töre" adlı oyunu hem sorumluluk ve konukseverlik kavramlarını açıklamada daha başarılı bulunmuş hem de Derrida'nın kuramına eleştiri niteliği taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

O'Gorman (2014), "Ağırlamanın Boyutları: Antik ve Klasik Kökenleri Keşfetmek" isimli çalışmasında konukseverliğin antik temellerini özellikle Yunan ve Roma uygarlıkları üzerinden incelemiştir. Evciman (2019), "Antik Yunan'da Misafirperverlik Anlayışının Dönüşümü" isimli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada, Antik Yunan'da misafirperverlik kavramını ya salt bir Homerik ideal ya da çeşitli boyutları olan bir kavram olarak inceleyen literatüre, kavramın periyodik dönüşümünü "Homerik Misafirperverlik ve Hellenik-Politik Misafirperverlik" kavramları üzerinden ele alarak katkı sağlanması amaçlanmıştır. Evciman'ın (2019) araştırma sonuçlarına göre, Homeros'un metinlerinde yer alan *Homerik ksenia* olarak bilinen misafirperverlik anlayışı, dönemsel olarak kapsamını ve söylemini giderek daraltarak karmaşık bir hale gelmiştir. Bu dönüşümde *Hellen-barbar* ayrımının ortaya çıkması ve güçlenmesi önemli bir rol oynamıştır. Son olarak, çalışmada ele alınan sorunsalın günümüzde de yansımalarının olduğuna dikkat çekilmektedir.

Akdeniz (2020), mitolojik Akdeniz yolculuklarının gerçekleşme sebeplerini, sonuçlarını, rotaların gerçek Akdeniz coğrafyası ile ilişkisini, antik ve modern kaynaklar ışığında belirlemek amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Yazar, Akdeniz'de gerçekleşen mitolojik yolculukların siyasal, dinsel, sanatsal, ekonomik ve coğrafi özellikleri bakımından önemli ipuçları içerdiğine dikkat çekmektedir. Argonautlar Efsanesi, ticaret ağlarının, denizciliğin ve Kolonizasyon Çağı'nın izlerini takip etmeye olanak sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, Argonautlar Efsanesi Karadeniz'in "konuk sevmez deniz" anlamındaki "Pontos Akseions" tan, "konuksever deniz" anlamındaki "Pontos Eukseions"a dönüşme süreciyle ilgili birçok detay içermektedir (Akdeniz, 2020, 1). Akdeniz'in (2020) araştırmasında, Argonautlar Efsanesi'nin Karadeniz'in isim değişikliğine ve dolayısıyla algısal dönüşümüne ışık tuttuğu belirtilmektedir. Söz konusu durum, konukseverliğin coğrafi isimler ve mitolojik anlatılar yoluyla nasıl temsil edildiğini ve zamanla nasıl değişebileceğini ortaya koymaktadır. Mevcut literatür taraması, Yunan mitolojisindeki konukseverliğin felsefi bir bakış açısıyla yeterince ele alınmadığını göstermektedir. Bu çalışma, Yunan mitolojisindeki konukseverlik olgusunu Derrida'nın konukseverlik anlayışı çerçevesinde çözümlemeyi ve bu anlayışın mitlerdeki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Farklı kültürlerde konukseverlik anlayışları değişiklik gösterebilir. Yunan mitlerindeki konukseverlik normları ile Derrida'nın evrenselci yaklaşımı arasındaki gerilim, günümüzdeki kültürlerarası etkileşimlerde karşılaşılan zorlukları anlamak için bir zemin oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Teorik Çerçeve

Yeğenoğlu (2016, 8), Immanuel Kant'ın konukseverlik hakkındaki düşüncelerini 1960 tarihli "Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme" adlı makalesinde dile getirdiğini belirtmektedir. Kant, bu makalenin nihai üçüncü maddesinde, dünya vatandaşlığı hukukunun evrensel bir misafirlik koşullarıyla sınırlandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Gültekin'e (2014, 15-16) göre, koşullu konukseverliğin Kant ile ilişkilendirilmesinin temelinde işte bu üçüncü madde yatmaktadır. Kant, konukseverliği bir hak olarak tanımlayarak, bunun bir insanlık görevi olmanın ötesine taşımaktadır. Ona göre, konukseverlik, bir yabancıya yeni bir ülkeye geldiğinde düşmanca karşılanmamasıdır. Bu bağlamda Kant, yabancı bir ülkeyi ziyaret etme prensibinin evrensel ve yasal bir zeminde olması gerektiğini, bunun ev sahibi ülkenin keyfiyetine bırakılamayacağını ileri sürmektedir. Kant'ın konukseverliği haklar alanına dâhil etmesi, onun hukuki düzenlemeye tabi tutulması gerektiği fikrini desteklemektedir. Kant'a göre konukseverlik öncelikle bir ziyaret hakkıdır. Ancak Kant'ın önerdiği bu karşılama, ev sahibi ile konuk arasında derinlemesine bir etkileşimi içermez. Yabancı, kendisine tanınan yasal haklarla

soyut bir hukukun parçası haline gelir, bu da sunulan konukseverliğin koşullu olduğunu göstermektedir. Derrida (2012), bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Konukluk elbette bir hak, bir ödev, bir zorundalık, bir yasadır, yabancı ötekinin dost olarak *ağırlanmasıdır*, öyle olması gerekir; ancak bunun koşulu ev sahibinin, host'un, Wirt'in, kabul eden veya barındıran ya da iltica hakkı verenin patron, evin efendisi olarak kalması, kendi evinde kendi otoritesini koruması, kendini koruması, kendine bakana bakması ve onu koruması, dolayısıyla konukluk yasasını evin, oikonomia'nın yasası, kendi evinin yasası, yerin (ev, hotel, hastane, yurt, aile, kent, ulus, dil) yasası olarak, sunulan konukseverliğin kendisinin yerinin sınırlarını çizen ve onun üzerinde otoritesini koruyan, otoritenin doğruluğunu koruyan, korumanın yani doğruluğun yeri olarak kalan ve dolayısıyla sunulan armağanı sınırlayan ve bu sınırlamayı, yani kendi evinde kendi-olmayı, ödülün ve konukseverliğin koşulu yapan özdeşlik yasası olarak olumlamasıdır (Derrida, 2012, 10).

Kant'ın konukseverlik kavramı, yukarıda belirtildiği gibi, koşullu bir yapıya sahiptir. Bu koşul, ev sahibinin kendi egemenliğini ve gücünü muhafaza etme arzusundan kaynaklanır. Yeğenoğlu'nun (2016, 57) ifadesiyle, "*yasa olarak konukseverlik yabancıyı ev sahibinin yasasına tabi kılmak anlamına gelir.*" Bu durum, yabancı'nın kabulünün tamamen ev sahibinin koyduğu kurallar ve sınırlar dahilinde gerçekleştiği anlamına gelmektedir. Kantçı konukseverlik, ulus-devletlerin toprak egemenliğini öncelemektedir. Bu nedenle, yabancıların veya konukların bu egemenliği riske atma hakları yoktur; onlara sunulan sadece yasal çerçevede koşullandırılmış bir ziyaret hakkıdır. Bu koşul, turistik veya ticari gezilerde dahi ülkenin egemenliğine saygı gerekliliğini vurgulamaktadır (Yeğenoğlu, 2016, 11).

Kant'ın konukseverlik tanımında, ulus-devletin topraklarını ziyaretin kuralları sadece sınır ihlallerini değil, ziyaretçinin vatandaşlığını da belirlemektedir. Kant'a göre, ziyaretçi olmanın ön koşulu başka bir ulusun vatandaşı olmaktır. Bu şart, göçmen ve mülteci gibi "öteki" grupların, ulus-devletin egemenliğini sarsacağı (dil, din, kültür farklılıkları üzerinden potansiyel tehdit olarak algılanmaları nedeniyle) varsayımıyla konukseverlik veya ziyaret hakkından mahrum bırakılmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla Kant'ın konukseverlik anlayışı, egemen olanın "ötekisi" ile ilişkisini sınırlayan, kendi egemenliğini güvenceye alan ve riski bertaraf etmeye odaklanan bir yapı sunmaktadır (Yeğenoğlu, 2016, 11).

Almanya'daki göçmenlerin deneyimi, koşullu konukseverlik kavramını somutlaştırmaktadır. "Konuk İşçiler" in Almanya'daki varlığını düzenleyen yasaların bütünü, öncelikli meselenin iş gücü sağlamak olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, verilen oturma izinlerinin sadece çalışma izni niteliğinde olması ve yasaların, işveren ihtiyacı ortadan kalktığında işçilerin ülkeden ayrılmasını öngörmesiyle belirginleşmektedir. Bu yasal çerçeve, yabancı emeğin hoş karşılanmasının belirli koşullara tabi olduğunu açıkça göstermektedir (Yeğenoğlu, 2016, 58-59).

Immanuel Kant, konukseverlik meselesini hukuki ve yasal (politik) düzenlemelerle sınırlandırarak koşullu bir zemine oturtmuştur. Ancak Derrida'nın Levinas'ın konukseverlik hakkındaki düşüncelerini yorumlaması, bu kavramı sınırlı siyasi alandan çıkarıp etik bir mesele haline getirmiştir. Bu yoruma göre Levinas'ın konukseverlik anlayışı, "öteki"ni (hoş) karşılamanın ne anlama geldiği sorusuna odaklanmaktadır (Yeğenoğlu, 2016, 12). Derrida'ya göre konukseverlik, etik bir kavram olarak sonsuz ve koşulsuzdur (Yeğenoğlu, 2016: 12-13). Etik konukseverlik, hukuki düzenlemelerin ötesindedir ve Kantçı anlayıştaki gibi "öteki"ne karşı bir sınırlama getirmez, aksine ilişki kurmaktadır. Bununla birlikte Derrida (2012, 29), konukseverliğin bir eşikle kendisini sınırladığını ve bu nedenle onun gerçekte ne olduğunu bilemeyeceğimizi savunmaktadır. Ona göre, "konukseverliği bildiğimiz andan itibaren artık bilemiyoruz çünkü esasen nedir, eşikteki kimliği nedir bilmiyoruz." Derrida (2012) konukseverliğin bu paradoksal doğasını kapı metaforu aracılığıyla aydınlatmaktadır:

Konukluğun olması için bir kapı olması gerek: Ama kapı varsa, artık konukseverlik yok demektir. Konuksever ev yoktur. Kapisız, penceresiz ev olamaz da ondan. Fakat kapı ve

pencereler olunca da, bu birisinin anahtarı var ve o konukluk koşullarını denetlemeli demektir. Bir eşikğin olması gerekir. Ama eşik varsa, artık konukluk yok demektir. Davete dayalı konuklukla tanrı misafirinin konukluğu arasındaki ayırım, aralık da budur. Tanrı misafirliğinde kapı yoktur. Herhangi bir anda herhangi bir kimse gelir ve anahtara gereksinimi olmadan kapıdan geçer. Tanrı misafirleri varsa, gümrükler denetlenmez. Davet durumunda gümrük ve polis denetimi olur, böylece konukluk eşik ve kapı haline gelir (Derrida, 2012, 29).

Derrida, konukseverliğin bir eşik olarak nasıl ortaya çıktığını açıklarken, davet ve ziyaret olgularına değinmektedir. Davete bağlı konukseverlik, doğası gereği denetimlidir ve bu yönüyle koşullu bir yapı sergilemektedir. Ev sahibi, davetiyle birlikte konuğu kendi egemenliği altına alır ve kurallarını dayatır. Ancak ziyarete dayalı konukseverlikte herhangi bir denetim bulunmaz, bu da onu koşulsuz konukseverliğe yaklaştırmaktadır (Yeğenoğlu, 2016, 181-182; Gültekin, 2014, 21).

Ev sahibinin belirlediği eşik veya sınır aşıldığında, konukseverlik durumu yerini düşmanlığa bırakmaktadır. Örneğin Almanya’nın göçmenlere yönelik başlangıçtaki iş gücü odaklı ve dolayısıyla koşullu konukseverliği, bu insanların kalıcı olmaya başlamasıyla düşmanca bir tutuma dönüşmüştür. Başka bir deyişle, göçmenlerin davet statüsünden çıkarak bir ziyaret durumuna geçmeleri, ev sahibi tarafından sınır ihlali olarak algılanmıştır (Yeğenoğlu, 2016, 182). Derrida için konukseverlik, herhangi bir kimseye hiçbir koşul dayatılmadan ve adını dahi sormadan sunulduğunda gerçekleşir (Yeğenoğlu, 2016, 13; Gültekin, 2014, 21). Derrida’ya göre konukseverlik, ancak hiçbir şart öne sürülmeden ve kimliği dahi sorulmadan herkese sunulduğunda tam anlamıyla gerçekleşmektedir (Yeğenoğlu, 2016, 13; Gültekin, 2014, 21). Ancak Derrida için bu koşulsuz konukseverlik, tıpkı adalet gibi, pratik anlamda imkansızdır; zira devletlerin sınırlarını tamamen açması ve bunu resmi politika haline getirmesi beklenemez. Buna rağmen, adalet kavramının hukukun yapısökümüne olanak tanınması gibi, koşulsuz konukseverlik ideali üzerinden koşullu konukseverlik anlayışı da yapısökümüne uğratılabilir. Derrida’ya göre, göç yasaları gibi hukuki düzenlemeler koşullu konukseverliği iyileştirmek için gerekli olsa da, bunlar yeterli değildir. Bu nedenle, her zaman koşulsuz konukseverliği arzu etmek ve ona ulaşmak için çaba göstermek gereklidir (Yeğenoğlu, 2016, 17).

3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda, veri toplama aracı olarak doküman incelemesi yöntemi seçilmiştir. Doküman incelemesi, “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren materyallerin analizini” kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 217). Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırmanın problemi ile yakın ilişkilidir. Örneğin, anılar, günlükler, özel mektuplar, itiraflar gibi kişisel belge ve dokümanların yanı sıra yazılı basın, periyodik yazılı kaynaklar, magazin, dergi ve kitaplar da doküman incelemesine kaynak olabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 218). Bu araştırma, “Derrida’nın konukseverlik kavramları (koşullu ve koşulsuz) Yunan mitolojisindeki konukseverlik temalarını ve pratiklerini analiz etmek için nasıl bir çerçeve sunar?” sorusuna cevap aramaktadır. Bu yönde veri kaynağı olarak; Graves’in (2010) Yunan Mitleri, Can’ın (2017) Klasik Yunan Mitolojisi, Hamilton’un (2015) Mitologya ve Erhat’ın (1972) Mitoloji sözlüğü eserleri seçilmiştir. Ayrıca, Üreten ve Güzel’in (2017) *Antik Yunan Mitolojisinde Thesus ve Atina Şenlikleri* isimli çalışmalarından da veri kaynağı olarak faydalanılmıştır. Bu eserler, mitlerin genişliğini ve derinliğini sunması bakımından Derrida’nın “eşik” ve “yabancı” gibi karmaşık kavramlarının mitolojik anlatılardaki somut örneklerini belirlemek için uygun bir altyapı sağlamıştır. Bunun yanı sıra, Üreten ve Güzel’in (2017), Theseus ve Atina şenlikleri üzerine gerçekleştiği spesifik araştırma, konukseverlik pratiklerinin daha detaylı incelenmesine olanak sağlamıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013, 227) dokümanların ek veri kaynağı olarak kullanılabileceği gibi bir araştırmanın tüm veri setini de oluşturabileceğini ve bu durumda verilerin amacına göre kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulması gerektiğini

belirtmektedirler. Bu bağlamda, elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile değerlendirilerek bulguların sunumu gerçekleştirilmiştir.

4. Bulgular

Yunan Mitleri ve Koşullu Konukseverlik

Yunan mitleri Jacques Derrida’nın koşullu konukseverlik kavramı üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda, mitlerdeki konukseverlik anlayışı ile koşullu konukseverlik kavramı arasında ilişkili noktalar olduğu görülmüştür. Örneğin bazı mitlerde konukseverlik, yasa/kural ile ilişkilidir. Bununla birlikte, Odysseus’un Yolculukları, Paris’in Helena’yı kaçırmaması, Düşman İkizler ve Lamia gibi mitlerde Derrida’nın (2012) koşullu konukseverliği, ev sahibi-konuk arasındaki iktidar/güç çatışmasında ortaya çıkmaktadır.

Konukluk Kuralları İle İlişkili Mitler

Derrida (2012, 28), ev sahibinin yani konuk edecek kimsenin kendi evinde efendi olması, onun uzam ve yabancı olarak başkasına sunacağı, açacağı mallar üzerindeki gücünden/iktidarından emin olması gerekliliğini vurgulamaktadır. Düşünür, bu noktanın konukseverlik yasası/kuralı olduğunu ifade etmekte ve bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Burası bana aittir, ben evimdeyim, bana hoş geldiniz; *“Evinizde gibi davranın” ama konukluk kurallarına uymak koşuluyla yani, benim evimde oluşunuzun bana ait olduğunu göz önünde tutarak, benim olduğum şeyin kendisi olmak olduğunu sayarak*” (Derrida, 2012, 28).

Yukarıdaki açıklamadan görüleceği üzere, Derrida (2012), “koşullu” konukseverliği ev sahibinin belirlediği yasa/kural ile ilişkilendirmektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan inceleme sonucunda Yunan mitleri ile Derrida’nın (2012) koşullu konukseverliği (yasa/kural) arasında ortak noktalar belirlenmiştir. Örneğin, Miletos tyranı Phobios’un sarayında yaşayan Antheus’un, Phobios’un karısının ona gönlüne vermesine karşın konukluk kurallarına karşı gelmekten çekindiğini belirterek kraliçeyi ertelemesi (Erhat, 1972), konuğun (Antheus) konukseverlik kurallarına/yasalarına uyduğunu göstermektedir (Derrida, 2012). Bununla birlikte, Phegeus’un konukluk kurallarını bozmamak için Alkmaion’u kendi elleriyle değil de oğullarının eliyle öldürmesi (Erhat, 1972, 30), Akastos’un konukluk yasalarını/kurallarını çiğnememek için Peleus’u kendi eliyle öldürmek istemeyerek vahşi hayvanlara yem etmek istemesi (Erhat, 1972, 100) ve Kokalos’un konukluk kurallarını/yasalarını göz önünde bulundurarak kızlarına Minos’u öldürmelerini emretmesi (Erhat, 1972, 179) konukseverliğin kendi kuralını/yasasını/koşulunu kendi içinde barındırdığını ortaya koymaktadır (Derrida, 2012).

Odysseus’un Yolculukları: Odysseus’un geri dönüş yolculuğunda Derrida’nın koşullu konukseverliği ile ilişkili noktalar görülmektedir. Örneğin, Telemakhos, kral Nestor’un bir oğlu ile babasını (Odysseus) aramak üzere Sparta’ya gider. Menelaos, konuklarını yıkatar, kokular, sürdürür ve böylece onlara karşı elinden gelen en iyi konukseverliği sergiler. Ancak, daha sonra ise neden geldiklerini sorar (Hamilton, 2015, 158). Konukseverliğin konuksever olması ve ötekini (hoş) karşılayabilmesi için, beklenmeyen veya öngörülemeyen bir konuğa herhangi bir koşul dayatılmadan sunulması gerekmektedir. Ziyarette bulunan kişiyi (hoş) karşılamak ancak konuğun kim olduğunu öngörmeksizin, yani adını, kimliğini, dilini, nereden geldiğini, vs.de dâhil olmak üzere, hiçbir soru sormaksızın gerçekleşebilecek bir şeydir. Derrida için, konukseverliğin konuksever bir (hoş) karşılama olması için, bir davetin değil, ziyaretin konukseverliği olması gerekmektedir. Bu sebeple, konukseverlik koşula bağlanmaksızın sunulmasıdır. Bundan dolayı, konukseverlik ziyaretçinin adını bile sormaksızın, herhangi bir kimseye veya herkese sunulabilindiğinde konukseverlik olur (Yeğenoğlu, 2016, 13). Burada ele alınan örnekte, konuğa verilen değer gereği konukseverlik sunulduğu görülmektedir. Ancak, konuğun geliş amacının olması (babasını aramak) ve ev sahibinin bunu sorgulaması sonucunda konukseverliğin koşulsuzluğunu ortadan kaldırmaktadır. Diğer bir örnekte ise Odysseus, Kalypso’nun elinde

tutsak iken Zeus'un isteği üzerine serbest bırakılmıştır. Bunun üzerine Odysseus kendine bir sal yaparak denize açılır. Ancak, deniz tanrısı Poseidon fırtınaları Odysseus'un üzerine salar. Odysseus, karaya ulaşmadan önce iki gün boyunca yüzer ve en sonunda karaya ulaşır ve çalılıklar arasında uyur. Uyandığında karşısında top oynayan Nausikaa ve arkadaşlarını görür. Nausikaa, karşısındaki yabancıya kim olduğunu ve nereden geldiğini sorar ve sonrasında ise ona hemen giyecek verir (Hamilton, 2015, 160). Benzer şekilde, burada da yabancıнын kimliği sorgulandığı ve koşullu bir konukseverliğin sunulduğu görülmektedir (Derrida, 2012). Koşullu konukseverlikte, ev sahibi yani konuk edecek kimse kendi evinin efendisi konumundadır. Ev sahibi, yabancıya konukluk kurallarına uyması ve onun evinde/mekânında olduğunu göz önünde bulundurması koşuluyla konukseverlik sunar (Derrida, 2012, 28).

Geri dönüş yolculuğunda Odysseus ve adamlarının yolu ormanlarla kaplı ve verimli bir adaya düşer. Bu adanın karşı kıyısındaki adaya geçen Odysseus ve adamları burada uzun bir defne ağacının bulunduğu bir deve ait olduğunu bilmedikleri bir mağaraya girerler. Yunanlılar bu mağarada kendi evlerindeymiş gibi mağaranın ortasında bir ateş yakarlar ve kendilerine orada bulunan bir oğlağı pişirerek ziyafet verirler. Hava karardığında mağaranın gerçek sahibi Polyphemos evine döner ve davetsiz misafirlerini ocağın başında görünce büyük bir öfkeyle onlara kendi mağarasında ne işleri olduğunu sorar. Odysseus, kendilerinin Troia'nın fethinden sonra evlerine dönmeye çalışan Yunanlar olduklarını ve Tanrıların buyruğu gereği onları dostça konuk etmeleri gerektiğini söyler. Ancak duruma öfkelenen ev sahibi (dev) denizcilere zarar vermeye başlar (Graves, 2010, 937). Bu noktada, Odysseus ve adamlarının ev sahibinin kendi mekânı (mağara) üzerindeki iktidarını zayıflattığı (koşullu konukseverliğin ihlali) ve bunun sonucunda ise ev sahibinin düşmanlığının başladığı görülmektedir (Yeğenoğlu, 2016, 182).

Paris'in Helena'yı Kaçırması: Truva Savaşı, Geç Tunç Çağı'nda (MÖ. 1200-500) Yunanlar ve Truvalılar arasında yapılan büyük savaşlar serisidir. Truva Savaşı'nın nasıl başladığına dair günümüze kadar gelen ana bilgi kaynağı Homeros'un İlyada'sıdır. Savaş sona erdikten birkaç yüzyıl sonra yaşamış olan Homeros'a göre, tüm çatışma Truva prensi Paris'in, Sparta kraliçesi Helen ile tanışmasıyla başlamıştır (Theoi, 2025). Bu durum, Antik Yunan'da konukseverliğin sadece bir nezaket kuralı olmanın ötesinde, savaşları bile tetikleyebilecek kadar derin ve kutsal bir toplumsal sözleşme olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Thorburn, 2006, 371).

İda Dağı'nda çobanlık yapan Paris bir gün sürüsünü otlatırken, baş-tanrı Zeus'un emri üzerine Hera, Athena ve Aphrodite arasındaki güzellik yarışmasına hakem olur. Bu yarışmada Paris, Aphrodite'yi diğerlerinden güzel bulur ve onun gözüne girer. Bunun karşılığında ise Aphrodite Paris'in gönlüne hiç görmediği Helena'nın aşkını düşürür. Paris, Helena'yı aramak üzere Sparta şehrine doğru yola çıkar ve Sparta sarayının eşiğini konuk olarak geçtiğinde Helena ile karşılaşır. Paris, Helena'yı Troia şehrine gitmek için ikna eder ve yola birlikte yola düşerler. Menelaos, Paris'i konuk olarak sarayına kabul eder. Ancak, Paris'in Menelaos'un karısı Helena'yı kaçırması onu öfkelerendirir (Can, 2017, 291-292). Burada, konuk (Paris), konukseverliğin koşulunu (*koşul konuğun ev sahibinin gücüne/iktidarına itaattir*) ihlal etmiştir. Bu noktada, Derrida'nın (2012) belirttiği gibi ev sahibinin (Menelaos), çizdiği sınırın ihlal edilmesi üzerine konukseverlik yerini düşmanlığa bırakmıştır. Ev sahibi-konuk arasında iktidar/güç çatışması vardır. Kısaca, koşulsuz bir konukseverlik söz konusu değildir.

Düşman İkiizler: Dioskurların Sparta'da yaşamış oldukları eve uzun bir süre insanların akınına uğrar. Onların tanrılaştırılmalarından sonra aynı evde yine bir Spartalı olan Phormio oturmaya başlar. Bir anlatıma göre, Dioskurlar bir gün iki yolcu kılığında girerek büyüdükleri eve gelirler ve ev sahibine Kyrene'den geldiklerini, kendilerini konuk etmelerini ve özellikle çocukluklarının geçtiği odayı kendileri için hazırlamalarını isterler. Karşısındaki kişilerin kimliğinden ve amacından haberi olmayan Phormio, konuklarına evdeki diğer bütün odaları kullanabileceklerini ancak o odada kızının yaşadığını belirterek onların isteğini kabul etmez (Graves, 2010, 326). Burada, ev sahibinin kızına ait olan odasını vermemesi, Derrida'nın ev

sahibinin gücünü konuğa dayatması ve konuğu evin kurallarına tabi kılması yani koşullu konukseverlik ile ilişkilidir (Derrida, 2012, 10).

Lamia: Lamia, Anatha ve Athene olarak da isimlendirilen ve kültü Akhalar tarafından ortadan kaldırılan Libyahlının Aşk ve Savaş Tanrıçası Neith'in kendisidir. Tanrıça, Arkadyalı Alphito gibi zaman içerisinde çocuklara anlatılan düşsel bir korku olarak kişileştirilmiştir. Lamia, çocuk kurban etmenin başlıca gelenek olduğu Mysterionlara yabancı ve davetsiz konukların girmesini önlemek ve onları korkutmak için korkunç yüzlü bir yaratık olarak tasvir edilmiştir (Graves, 2010, 312). Derrida, konukseverliğin kendini bir eşikle sınırladığını belirtir. Düşünürü göre, konukluk yasasında bir kendini sınırlama ve kendiyle çelişme aksiyomu söz konusudur (Derrida, 2012, 28). Derrida, konukseverliğin nasıl eşik haline geldiğini ifade ederken davet/ziyaret motiflerini ele alır. Davet durumundaki konukseverlik, iktidar/güç ile ilişkilidir. Bu, koşullu konukseverliktir. Ev sahibi gücünü konuğa yansıtır ve konuk ev sahibinin kurallarına boyun eğer. Ziyarete dayalı konukseverlikde ise iktidar/güç ilişkisi yoktur. Bu, koşulsuz konukseverliktir (Yeğenoğlu, 2016, 181-182; Gültekin, 2014, 21). Ele alınan örnekte görüleceği üzere, yabancı ve davetsiz konuklar istenmemektedir. Ziyarete değil (koşulsuz), davete (koşullu) dayalı bir konukseverliğin istendiği görülmektedir.

Diğer Temalar ile İlişkili Mitler

Bir önceki bölümde değinildiği üzere, Yunan mitlerinde koşullu konukseverliğin Derrida'nın (2012) temel savı olan iktidar/güç ve yasa/kural ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, çalışma kapsamında konukseverliğin ev sahibinin bazı çıkarlarına bağlı olarak sunulduğu görülmektedir. Ev sahibinin konukseverliğinin ölüm, aşk ve iş gücü temini gibi konular ile ilişkili olması bu konudaki örneklerdir.

Theseus: Theseus, Medeia'nın kocasına zorla kabul ettirdiği plana göre, Delphoi Apollon Tapınağı'nda düzenlenen bir akşam yemeğine davet edilmiştir. Buradaki davette Thesus kendisine ikram edilen şarap ile zehirlenerek öldürülecektir (Üreten ve Güzel, 2017, 72). Konuğa yeme-içme olanağı sağlama da konukseverliğin bir parçasıdır (Telfer, 1996, 1). Ele alınan örnekte, konuğa gösterilen konukseverliğin (yeme-içme ile) koşulunun onu öldürmek olduğu görülmektedir. Bu noktada, konukseverlik düşmanlık (Yeğenoğlu, 2016) ve ölüm ile ilişkilidir. Diğer bir örnekte, Theseus'un ülkesinin sınırlarını genişletmek için Yunanistan'ın dört bir yanına gönderdiği elçiler insanlara Attika'ya gelmeleri konusunda çağrıda bulunurlar. Birkaç yıl içerisinde büyük gruplar şeklinde ülkeye gelen göçmenler ülkenin değişik bölgelerine yerleştirilirler. Theseus, halkını Eupatridler (Soylular), Georgoslar (Çiftçiler) ve Demiourgoslar (Sanatkârlar) olmak üzere üçe ayırır ve onlara belirli görevler verir (Üreten ve Güzel, 2017, 72). Attikalılar'ın yabancı ve göçmenleri ülkelerine kabul etmesi (Üreten ve Güzel, 2017, 73) bir konukseverlik örneğidir. Ancak, Attikalılar'ın göçmenleri kabulü, Almanya'nın Türk göçmenleri kabulüne benzer şekilde koşulludur (Yeğenoğlu, 2016). Görüldüğü üzere, bu kişiler Theseus tarafından belirli kategorilere ayrılarak kendilerinden işgücü olarak faydalanılmıştır.

Aineias'ın Serüvenleri: Latium şehrinin Kralı Latinus'un Lavinia adında bir kızı vardı. Latinus'un babası Faunus'un ruhu bir gün oğluna gelmiş, "Kızını bu topraklardan kimseye verme," demişti. "Buraya gelecek ilk yabancıyla evlendir onu. Kızınla birleşen yabancı, ileride büyük bir krallık kuracak burada." Kral, yabancıнын gelişini onun büyük bir krallık kuracağı beklentisiyle sevinçle karşılamakta ve kabul etmektedir (Hamilton, 2015, 173). Yabancıya sunulan konukseverlik ev sahibinin kişisel çıkarı ile ilişkilidir. Bu noktada, koşullu bir konukseverlik sunulduğu görülmektedir. Diğer bir örnekte ise Aineias, Aphrodite'e nereden olduklarını ve bulundukları ülkede kendilerine yardım edebilecek açlık ve susuzluklarını giderebilecek kimsenin olup olmadığını sorar. Aphrodite, Aineias'ı Kartaca kraliçesi Dido'ya yönlendirir. Kraliçe Dido, Eros'un attığı ok ile Aineias'a âşık olmuştur. Bu sebeple, sevgilisinin her isteğini yerine getirir, avlar hazırlayıp şölenler sunar. Burada, ev sahibinin konukseverliğinin konuğa âşık olmasıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Hamilton, 2015, 169; Derrida, 2012).

Lykaon ve Kallisto: Homeros'a göre Zeus, diğer Olimposlu tanrılar gibi, yüksek zirvesiyle gökyüzüne kadar uzandığına inanılan Teselya'daki Olimpos Dağı'nda yaşardı. O, tanrıların ve insanların babası, ölümsüzler arasında en yüce ve güçlü olan, diğer herkesin itaat ettiği kişi olarak adlandırılır. O, her şeyi kendi danışmanlığıyla yöneten en yüce hükümdardır, krallık gücünün, hukukun ve düzenin kurucusudur. Bu nedenle Dice, Themis ve Nemesis onun yardımcılarıdır. Aynı nedenden dolayı, halk meclisini (agoraios), konsey toplantılarını (boulaio) korur ve tüm devlete başkanlık ettiği gibi, her eve ve aileye de başkanlık eder. Ayrıca, yeminin kutsallığını (horkios), konukseverlik yasasını (ksenios) gözetir ve yalvaranları korur. Haksızlığa uğrayanların intikamını alır ve suç işleyenleri cezalandırırdı, çünkü tüm insanların yaptıklarını ve çektiklerini izlerdi (Theoi, 2025). Zeus'un yeryüzünde seyahat ederken Arkadia krallarından Lykaon'a konuk olması koşullu konukseverlik ile ilişkilidir (Can, 2017, 54; Derrida, 2012). Kendisine konuk olan kişileri yakalayıp öldürerek eğlenen kralın konukları kabul etme koşulu, onları öldürmektir. Lykaon'un Zeus'a öldürdüğü bir yolcunun etinden hazırlattığı yemeği ikram etmesi üzerine Zeus'un sinirlenerek kralın sarayını yıkması ve onu bir kurda çevirmesi ise Zeus'un konukseverliğe verdiği değeri göstermektedir (Can, 2017, 54). Kısaca, bu noktada konukseverliğin ölüm ile ilişkili olduğu ve koşulsuz olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Lykaon'un kızı olan Kallisto ismindeki peri önce Artemis'in arkadaşı idi ve ona, Artemis gibi lekesiz ve afif kalacağına dair söz vermişti. Fakat çok güzel bir kız olduğundan Zeus onun güzelliğinin hayranı oldu. Bu peri kızı bir gün ormanda çamlar altında dinlenirken Artemis'in kılığına giren Baş-Tanrı onun yanına geldi. Genç bakire Zeus'u Artemis sandığından ondan çekinmedi ve onu iyi karşıladı. Fakat hatasını anladığı zaman iş isten geçmişti. Günahını kimseye belli etmemek için kendini zorladı. Ne yazık ki bir gün arkadaşları ile gölcükte yıkanırken Artemis onun vücudunda günahının izlerini gördü ve onun lekesiz vücudunun kirlendiğinin farkına vardı. Zeus, Artemis'in kızgınlığından sevgilisini kurtarmak için Kallisto'yu ayı yaptı, fakat Artemis okları ile onu delik deşik edince bir çocuk dünyaya getirerek can verdi. O çocuğa Arkas adını verdiler ve bu çocuk Arkadia'lıların babası oldu. Peri kızı Kallisto, ayıya çevrilmişken Artemis tarafından oklarla vurulunca Zeus onu göğse aldı, Kutup yıldızına, "Büyük Ayı"ya dönüştürdü (Can, 2017, 54).

Kallisto'nun Artemis'in arkadaşı olması ve ona tıpkı kendisi gibi lekesiz ve afif kalacağına dair söz vermesi, Derrida'nın koşullu konukseverliğine işaret etmektedir. Artemis'in himayesine kabul edilmek bir kurala (saflığın korunması) bağlanmaktadır. Ancak, Zeus'un Artemis kılığına girerek Kallisto'ya yaklaşması, bu koşullu konukseverliğin ihlalini ortaya çıkarmaktadır. Kallisto, Zeus'u Artemis sanarak ona iyi davranırsa da, bu durum bir yalan/aldatmaca üzerine kurulmuştur. Burada Kallisto'nun iyi niyeti, Zeus tarafından istimara uğramaktadır. Kallisto'nun hatasının farkına vardığında "iş isten geçmiş" olması ise, koşullu konukseverliğin sınırlarının ihlal edildiğini göstermektedir. Mitin devamında, Artemis'in lekesiz vücudunun kirlendiğini anlamasıyla belirlenen koşulun kesin olarak bozulduğu görülmektedir. Artemis, bu duruma Kallisto'yu oklarıyla delik deşik ederek sert bir ceza verir. Bu ceza, koşullu konukseverliğin temel ilkesi olan şartlar ihlal edildiğinde konukseverliğin sona ermesi ve hatta yerini düşmanlığa bırakmasını (Yeğenoğlu, 2016, 182) açıkça göstermektedir.

Yunan Mitleri ve Koşulsuz Konukseverlik

Derrida (2012) için konukseverlik karşıdaki yabancıya/konuğa hiçbir koşul dayatılmadan sunulmalıdır. Bu anlamda, Derrida tanrı misafirliği kavramının koşulsuz konukseverliğe yakın bir tutum olduğunu ileri sürmektedir. Tanrı misafirliğinde konuk/yabancı hiçbir koşul dayatılmadan kabul edilmekte ve ağırlandmaktadır (Derrida, 2012). Bu yönde, Yunan mitlerindeki konukseverlik anlayışının koşullu olmasına karşın koşulsuz konukseverlik ile ilişkili noktalar da ortaya çıkmıştır. Phrygia halkının konuksever olup olmadıklarını anlamak isteyen iki Tanrı Zeus ve Hermes Phrygia'ya inerler. Zeus, konuksever kişilerden hoşlanır ve evsiz-yurtsuzları her zaman korurdu. Yolcu kılığındaki tanrılara hiç kimse hiçbir ev kapılarını açmamıştır. Yalnızca, yaşlı bir çift olan Baukis ile Philemon onlara hiçbir koşul dayatmadan

kabul ederek yeme-içme olanakları sunarlar. Baukis ile Philemon’un bu tutumu Derrida’nın (2012) koşulsuz konukseverliğine çok yakın bir örnektir. Diğer bir örnekte ise, Odyssea’nın konuksever ve uygar kralı olan Alkinoos’un Odysseus’a kim olduğunu, nereden geldiğini sormadan benimsemesi, istediği an gemileriyle onu yurda göndermeye hazır olduğunu söylemesi ve bu sözünü hiç zaman kaybetmeden yerine getirmesi ise Derrida’nın (2012) koşulsuz konukseverliği ile ilişkilidir.

Sonuç ve Değerlendirme

Konukseverlik, geçmişten günümüze birçok toplum ve inanış için önemli bir kavramdır (Lashley, 2000, 6). Konukseverliğin, ana işlevi bir ilişki oluşturmak veya mevcut ilişkiyi sürdürmektir (Selwyn, 2000). Ev sahibi, konuğuna sunduğu iyi imkânlar ile onun refahını sağlamalıdır. Konuk ise, ev sahibinin ya da mekânın bazı kurallarına uyum sağlamalıdır. Bu yönde, konukseverliğin iki tarafı olan ev sahibi ve konuk, konuksever ortam oluşturmakla yükümlüdürler (Lugosi, 2014, 78). Konuğun, ev sahibinin ve mekânın kurallarına boyun eğmesi ise Derrida’nın (2012) koşullu konukseverliği ile ilişkilidir. Bu noktada, ev sahibi-konuk arasındaki iktidar/güç ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Koşulsuz konukseverlik ise, konukseverliğin herhangi koşula bağlanmaksızın herkese sunulması olarak ifade edilmektedir. Konukseverlik kavramını Jacques Derrida çerçevesinde ele alan çalışmalarda genel olarak göçmenlerin/mültecilerin ulus-devletler tarafından ağırlanmasının etik ve politik boyutları tartışılmaktadır (Yeğenoğlu, 2016, 8; Özer, 2015; Benhabib, 2014) Bu çalışma, mitoloji ve felsefe ilişkisinin literatürde sınırlı şekilde ele alınmasından hareketle Yunan mitlerindeki konukseverliği felsefi bir bakış açısıyla incelemiştir. Bu yönde, Yunan mitolojisinde konukseverliğin çoğu durumda koşulsuz değildir. Ele alınan birçok örnekte ev sahibinin-konuğuna kendi gücünü/iktidarını kabul ettirdiği görülmektedir. Ayrıca, konuğun ev sahibinin belirlediği eşiği geçtiğinde ise konukseverliğin yerini düşmanlığa bırakması ve konukseverliğin belirli bir yasasının ve kuralının görüldüğü örnekler ise Derrida’nın koşullu konukseverlik savı ile birebir ilişkili noktalar olarak ortaya çıkmaktadır. Derrida’nın koşullu konukseverlik kavramındaki temel savının yanı sıra (iktidar) Yunan mitlerinde konukseverlik koşulunun ölüm, aşk, iş gücü gibi farklı temalarla ilişkili olduğu da bu çalışma kapsamında belirlenmiştir.

Koşulsuz konukseverliğin ise Baukis ile Philemon ve Odysseus’un yolculukları görülmesi Yunan mitolojisinde konukseverliğe değer verilmesine karşın koşullu bir konukseverlik anlayışının hâkim olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, konukseverlik kavramını Jacques Derrida’nın felsefi çerçevesi üzerinden Yunan mitolojisi bağlamında inceleyerek literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Mevcut literatürde mitoloji ve felsefe ilişkisi bağlamında konukseverlik temasının sınırlı ele alınışı göz önüne alındığında, bu araştırma Yunan mitlerindeki konukseverlik anlayışını Derrida’nın kavramsal çerçevesiyle derinlemesine analiz ederek önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bu çalışmada veri kaynağı olarak, Can’ın (2017) *Klasik Yunan Mitolojisi*, Erhat’ın (1972) *Mitoloji sözlüğü*, Hamilton’ın (2015) *Mitologya*, Graves’in (2010) *Yunan Mitleri* eserleri ve Üreten ve Güzel’in (2017) *Antik Yunan Mitolojisinde Theseus ve Atina Şenlikleri* isimli eserleri kullanılmıştır. Gelecek çalışmalar, bu araştırmada ele alınan mitlerin daha detaylı ve farklı felsefi yaklaşımlarla analizine odaklanabilir, Yunan mitolojisindeki konukseverlik temasını farklı mitolojik geleneklerle karşılaştırabilir, iktidar ilişkisinin farklı tezahürlerini derinlemesine araştırabilir ve koşulsuz konukseverliğin mitolojik potansiyelini inceleyebilir. Ayrıca, günümüzdeki göç ve mülteci krizleri bağlamında Yunan mitlerindeki konukseverlik anlatılarının etik ve politik dersleri üzerine yeni yorumlar geliştirilebilir.

Kaynaklar

Akdeniz, Deniz. *Akdeniz’in Mitolojik Rotaları*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Altunbay, Müzeyyen. “Temel Bir Değer Olarak Dede Korkut’ta Misafirperverlik ve İzzeti İkrâm”. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 56 (Ekim 2016), 359-371.

- Benhabib, Seyla. *Ötekilerin Hakları: Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar*. çev. Berna Akkoyal. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Can, Şefik. *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: Ötüken, 16. Basım, 2017.
- Çakmakkaya, Eda. “Derrida’nın Sorumluluk ve Konukseverlik Yasasına Özakman Üzerinden Eleştirel Bir Bakış”. *Turcology Research* 77 (Mayıs 2023), 244-250. <https://doi.org/10.5152/JTRI.2023.23189>
- Derrida, Jacques. “Konuksev(-er-/-mez-)lik”. çev. Keskin, Ferda-Sözer, Önay. *Jacques Derrida ile Birlikte Pera Peras Poros*. ed. Kıziler, Rüken. 7-33. Türkiye İş Bankası: Kültür Yayınları, 1. Basım, 2012.
- Erhat, Azra. *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1972.
- Evciman, Semih. “Antik Yunanistan’da Misafirperverlik Anlayışının Dönüşümü”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1 (Mayıs 2019), 100-120.
- Graves, Robert. *Yunan Mitleri: Tanrılar, Kahramanlar, Söylenceler*. çev. Uğur Akpur. Ankara: Say Yayınları, 2010.
- Gültekin, Ahmet-Cüneyt. “Bağışlanan Konukseverlik ve Konuksever Bağışlama: Derrida Felsefesinde Etik (Olanaksız) ve Politika (Olanaklı) İlişkisi”. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (Mayıs, 2014), 13-34.
- Hamilton, Edith. *Mitolojya*. çev. Ülkü Tamer. İstanbul: Varlık Yayınları, 2015.
- Lashley, Conrad. “Towards a theoretical understanding”. *In search of Hospitality: Theoretical Perspectives and Debates*. ed. Conrad Lashley-Alison Morrison. 1-17. Butterworth-Heinemann: Oxford, 2000.
- O’Gorman, Kevin. “Dimension of Hospitality: Exploring Ancient and Classical Origins”. *Hospitality: A Social Lens*. ed. Conrad Lashley, Alison Morrison-Paul, Lynch. 17-32. Amsterdam: Elsevier, 2007.
- Özer, Y. Yeşim. *Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı*. İstanbul: Derin Yayınları, 2015.
- Telfer, Elizabeth. “The hospitality of hospitableness”. *In Search of Hospitality: Theoretical Perspectives and Debates*. ed. Conrad, Lashley-Alison, Morrison. 39-54. Butterworth-Heinemann: Oxford, 1996.
- Thorburn, John E. “Hospitality”. *Encyclopedia of Ancient Greece*. ed. Nigel, Wilson. 370-2. Taylor and Francis Group, 2006.
- Theoi Greek Mythology. “ZEUS”. Erişim 22 Haziran 2025. <https://www.theoi.com/Olympios/Zeus.html>.
- Theoi Greek Mythology. “Who Won the Trojan War?”. Erişim 22 Haziran 2025. <https://www.theoi.com/articles/who-won-the-trojan-war/>
- Üreten, Hüseyin-Güzel, Bahar. “Antik Yunan Mitolojisinde Theseus ve Atina Şenlikleri”. *İzmir Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Serap YILMAZ Özel Sayısı*, 3/7 (2017), 67-76.
- Yeğenoğlu, Meyda. *Avrupa’da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik*. çev. P. Burcu Yalım. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Basım, 2016.
- Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. Basım, 2013.